

EINDHOVEN 800 JAAR

'Komst van Philips het beste, vertrek het één na beste'

Negen jaar is Jan van Schagen bezig geweest met zijn magnum opus. Sinds kort ligt het in de boekwinkel: 'Acht eeuwen Eindhoven, verhaal van een stad'.

Michel Theeuwen
m.theeuwen@ed.nl

Eindhoven

Acht eeuwen Eindhoven telt ruim 800 pagina's met honderden foto's. „Het is een koffietafelboek: je kijkt erin, leest een stuk, legt het weer weg om later weer wat te lezen”, aldus Nuenenaar Jan van Schagen. Het boek staat boordevol weetjes, feiten en verhalen over Eindhoven. „Het is de eerste keer dat de hele geschiedenis van de stad in een boek is samengepakt.”

Het boek komt voort uit een van Van Schagens vorige publicaties, over corporatie Trudo. Veel materiaal bleef over en hij besloot er mee verder te gaan. „Met als uitgangspunt om te laten zien wat die geschiedenis betekende voor de 'gewone man' in Eindhoven.”

Van Schagen wist ook enkele zaken verder uit te zoeken. Zoals de start van de machinefabriek van Philips. „Dat is altijd onderbelicht gebleven. Dat is wel de start van de huidige high tech maakindustrie in de regio Brainport.” En hij vond dat niet Philips, maar textielfabrikant Jozef Elias de eerste woningen voor medewerkers bouwde, aan de Strijpsestraat in 1870.

Ellende

Het boek begint in 1303 als Eindhoven als de huidige Markt wordt aangelegd voor de weekmarkt. Die is nu op het 18 Septemberplein, maar het is wel één van de weinige zaken die al die tijd overeind zijn gebleven, constateert Van Schagen. In 1232 krijgt het dorp dan van hertog Hendrik I van Brabant de stadsrechten.

De eerste periode in het boek loopt tot 1813 als de Fransen het overnemen van de Hollanders. Die eerste vijf eeuwen worden gekenmerkt door 'ellende, ellende, ellende', aldus Van Schagen: oorlogshandelingen waarbij Eindhoven regelmatig in brand werd gestoken, besmettelijke ziektes als de pest die veel inwoners het leven kostten en mislukte oogsten die voor hongersnood zorgden.

Welvaart

Dat maakte dat de stad nooit ten volle kon profiteren van zijn status die het in 1232 kreeg. Van Schagen: „Door de tegenwerking van Den Bosch én de geïsoleerde ligging kon Eindhoven niet groeien.” Pas in 1819 vond Eindhoven geld om aan te sluiten bij de steenweg naar Den Bosch. „En het was dan ook kantje boord of de weg was via Oirschot naar Luik gegaan.”

▲ Jan van Schagen, Nuenenaar, schreef een boek over 800 jaar Eindhoven. FOTO JEAN PIERRE REIJNEN/DCI MEDIA

In de 19de eeuw komen die wegen, het spoor en het Eindhovens Kanaal er wel. Met de grote aantallen arme boeren als arbeidskrachten was de stad erg aantrekkelijk voor fabrikanten in het textiel en de sigaren die net als Philips in 1891 van buiten kwamen. „De komst van Philips was het beste dat Eindhoven ooit is overkomen”, zegt Van Schagen. De familie en de mensen eromheen waren

bepalend voor de stad qua werkgelegenheid, woningbouw, gezondheidszorg, recreatie, cultuur en onderwijs. Het bedrijf bracht voor het eerst echt brede welvaart.

Fusie

Maar de kleine dorpen die in 1920 samen de stad Eindhoven vormden, werkten niet altijd goed mee, ook niet na de fusie waarvan dit jaar het

▲ Personeel van Philips, voornamelijk vrouwen en meisjes, in 1906 verzameld op de Emmasingel in Eindhoven. FOTO RHCE/PHILIPS COMPANY ARCHIVES

eeuwfeest wordt gevierd, stelt Van Schagen. „De dorpen kwamen voor hun eigen belang op. En de gemeenteraad van groot Eindhoven nam die eerste decennia nauwelijks besluiten. De raadsleden waren gewend om te beslissen over projecten van duizenden guldens, terwijl het toen ineens om tonnen ging. Pas na de oorlog werden er echt knopen doorgehakt.”

Uiteindelijk werkten in 1971 op het hoogtepunt zo'n 100.000 mensen bij Philips in Eindhoven en de regio. Toen zette ook de neergang in die leidde tot de operatie Centurion die de laatste periode in het boek inluide. „Het is net als met de religie in de stad: van spraakmakend en alom tegenwoordig tot... laten we zeggen niet elke dag meer in de krant. Jan Timmer redde wat er te redden viel met het ontslag van duizenden mensen. Dat Philips vervolgens vertrok is het op één na beste wat Eindhoven overkwam. Dat maakte ruimte voor bedrijven en de stad om zich te ontwikkelen tot wat ze nu is. Uiteraard wel op de vruchtbare voedingsbodem van Philipsmensen.”

Het boek *Acht eeuwen Eindhoven, verhaal van een stad* is voor 49,95 euro verkrijgbaar bij boekhandel Van Piere of op de site Frits.nl van de uitgever, het Eindhovense magazine Frits.

“
Het vertrek van Philips creëerde ruimte voor ontwikkeling

— Jan van Schagen